

FARVÄL FALSTERBO

Konfliktversionen svenska

Mastermanus version för Skanör samt version för valfri strand

PUNKT 1 INTRO

1.1 SPEAKER SKANÖR PLATSSPECFIK

1.1 SPEAKER ALLMÄN STRAND

Nu är du på stranden. Vid havet. Tycker du om det? De flesta människor gör det. Vi kommer alla från havet och vi är alla beroende av det.

Under dina fötter är det sand, och tittar du uppåt ser du himlen. Är den grå, tung av regn? Eller klarblå med ett eller annat litet moln?

1.12 NY SPEAKER SKANÖR PLATSSPECFIK

1.12 NY SPEAKER ALLMÄN STRAND

Innan vi börjar den här ljudvandringen ska du titta ner i sanden, och leta upp en snäcka. Plocka upp den och ta den med dig. Du får inte tappa den.

1.1 SPEAKER SKANÖR PLATSSPECFIK FORTS

1.1 SPEAKER ALLMÄN STRAND FORTS

Det finns saker vi kommer att uppleva så länge det finns liv på jorden. Havet och sanden. Molnen och himlen. Och lärare som ger sina högstadiel elever i uppgift att gå hem och intervjuar någon av sina släktingar om hur det var förr i tiden.

LÄRARE I KLASSRUM

Hörrni, jag måste säga att ni tillhör en lat generation. Ni tror ni vet allt om vad som har hänt förr i tiden, för att det finns så många minnen i Google som ni kommer åt med en knapptryckning.

SPEAKER SKANÖR PLATSSPECIFIK 1.2

SPEAKER ALLMÄN STRAND 1.2

Det du hör, är en lärare från framtiden. År 2100 närmare bestämt.

LÄRARE I KLASSRUM

Men det är mycket ni inte vet. Och det tror jag du har upptäckt Robin, eller hur? Robin har intervjuat sina släktingar om stormen i Skanör-Falsterbo år 2072.

SPEAKER SKANÖR PLATSSPECIFIK 1.3

Den här berättelsen utspelar sig här. När du lyssnar vidare kommer jag ibland att be dig gå, eller stanna, eller plocka upp nånting som har med berättelsen att göra.

SPEAKER ALLMÄN STRAND 1.3

Skanör och Falsterbo ligger på en liten landtunga som går ut i havet, längst ner i sydvästra Sverige. När du lyssnar vidare, ska du föreställa dig att du är där.

-

[ljud]

SPEAKER SKANÖR PLATSSPECIFIK 1.4

SPEAKER ALLMÄN STRAND 1.4

Vi börjar nu. Titta dig omkring. Ser du några barn på stranden?

Ingen av oss vet hur deras liv ska bli.

I berättelsen kommer du att träffa Robins morfar Noa och hans syster Alice. De är födda 2015, så hade de funnits, hade de varit barn idag.

Det som händer i berättelsen är inte taget ur luften. FN:s klimatpanel IPCC arbetar med att sätta samman olika scenarier för hur framtiden kan komma att bli, beroende på hur klimatet förändras. Och hur klimatet förändras kommer att hänga ihop med om vi människor lyckas samarbeta för att minska utsläppen. Eller om människor och stater fastnar i konflikter med varandra och inte kommer vidare.

Innan du lyssnar vidare ska du välja vilken framtid du vill uppleva.

Tänk bara att om du vill gå mot en framtid präglad av konflikt, så är det en ganska otäck berättelse.

Bestäm dig nu för vilken framtid du vill gå till.

SPEAKER SKANÖR PLATSSPECIFIK 1.5

Gå till den gröna punkten på kartan om du vill gå mot en framtid som byggts på samarbeten. Det finns också en orange punkt, gå till den om du vill gå till en framtid präglad av konflikt.

Räkna dina steg och gå ett steg för varje år, tills du är framme vid år 2100.

Gå nu.

SPEAKER ALLMÄN STRAND 1.5

Du väljer framtid genom att klicka på skärmen. Den gröna punkten betyder en framtid byggd på samarbeten. Punkten som är orange, betyder en framtid präglad av konflikt.

Klicka nu.

PUNKT 2. VR-AULAN

SPEAKER ALLMÄN STRAND 2.1

Du har valt en framtid präglad av konflikt. Håll dig kvar på stranden, men gå en bit bort från vattnet. För varje steg räknar du framåt ett år, från det år som det är just nu. Stanna när du är framme vid år 2100.

-
Gå nu.

[musik och steg/klocka som slår långsamt]

ROBIN I KLASSRUMMET

Okej allihopa, välkomna till VR-aulan och mig, Robin. Idag är det jag som är er guide in i dåtiden!

[applåder]

Det här ska handla om stormen i Skanör. Och ni vet ju precis som jag hur det är. Man vet ingenting.

[uppskattande busvissling]

SPEAKER SKANÖR PLATSSPECIFIK 2.1

SPEAKER ALLMÄN STRAND 2.2

Du befinner dig i ett digitalt klassrum 60 meter över havet, i Gavelbjär: den tätort i Vellinge kommun som kommer att vara störst år 2100.

ROBIN I KLASSRUMMET

Den här jävla censuren...

LÄRAREN

Inga svordomar Robin!

ROBIN I KLASSRUMMET

...det här regelverket som finns i Google Memory och som vill skydda oss under arton från alltför obehagliga upplevelser, det gör det helt enkelt omöjligt för oss ungdomar att få reda på vad som faktiskt hände de där dagarna.

[applåd]

ROBIN I KLASSRUMMET

Så därför startade jag det här arbetet med att prata med min mamma. Och det lät så här:

ROBIN PÅ INSPELNINGEN

Mamma. Vad var det egentligen som hände under stormen i Skanör?

21 TOVE

Älskling, jag förstår att det där är viktigt för dig. Men jag vill inte prata om det just nu.

ROBIN I KLASSRUMMET

Och så har det alltid varit. Det enda jag vet är att mamma var femton när stormen kom. Och att hennes mamma dog.

Det är nåt med min morfar också, för honom har jag inte träffat sen jag var typ fem år gammal. Den enda vi träffar i släkten är min morfars syster Alice. Så steg nummer två var att connecta med henne.

ALICE

Ett skolarbete säger du?

ROBIN PÅ INSPELNINGEN

Ja jag vet, det suger. Jag måste göra det här. Och du vet väl vad som hände? Du har ju varit kommunalråd.

ALICE

Jo. Jag vet en hel del om vad som hände.

ROBIN PÅ INSPELNINGEN

Bra – då kör vi! Det räcker med tio minuter.

ALICE

Inte på det sättet Robin. Om vi ska prata om stormen i Skanör vill jag åka dit med dig.

[en susning går genom klassrummet]

ROBIN PÅ INSPELNINGEN

Va?

ALICE

Och jag vill att din morfar ska vara med.

ROBIN I KLASSRUMMET

Så därför blev det så här. Det här är Skanör. 6 veckor och 22,6 kilometer bort.

ELEVER

Wao!

[applåder]

2.2 SPEAKER SKANÖR PLATSSPECIFIK

2.3 SPEAKER ALLMÄN STRAND

Gå ner till vattnet. År 2100 ligger hela den här sandstranden i Skanör under vatten.

ROBIN I KLASSRUMMET

Och nu ska vi kolla VR-tekniken. Alla sitter i en liten båt, eller hur?

ELEVERNA

[hummande och ja:ande]

ROBIN I KLASSRUMMET

Gubben i båten – han med långt skägg och solglasögon – det är min morfar Noa. Ungefär som jag tänkte mig honom. I en smutsig gammal kostym av tovad ull. Och den där tanten, det är Alice.

ALICE

Robin, jag vet inte om det är en så bra idé att filma just nu.

NOA

Ta det lugnt Alice, jag känner dom.

ROBIN I KLASSRUMMET

En bit bort ser ni den gamla hamnen i Skanör. Vid fyren ligger ett rostigt gammalt fartyg som tillhör piraterna. Ni kan se en liten jolle nu som är på väg mot oss – det är den som gör Alice nervös. Jollen är fullastad med stöldgods som piraterna snott åt sig ute i bukten. Jollen är på väg in över Flommen som ligger bakom oss: det är ett träsk som man bara kan ta sig över med båt.

Ok? Alla ser det här som jag precis beskrev? Bra, då ska jag bara testa sensorerna också. Stick ner ena handen i vattnet och känn efter om det är blött.

2.3 SPEAKER SKANÖR PLATSSPECIFIK

2.4 SPEAKER ALLMÄN STRAND

Gör som Robin säger och stick ner ena handen i vattnet du också.

ELEV

Alltså jag känner inte ett skit! Mer än...vänta...nåt som känns som en fis mot handen!

[skratt]

LÄRAREN\

(suckar)

Ok, jag är ledsen för det. Men gör ni bra ifrån er och era presentationer får tillräckligt med delningar så kanske vi får anslag längre fram i vår för att fixa det.

ROBIN I KLASSRUMMET

Hursomhelst. Vi sitter där i båten. Stämningen är lite spänd. Så jag börjar med att fråga Alice hur det var här när de var barn.

ALICE

Åh det såg helt annorlunda ut här då. Här var en lång sandstrand och längs den låg det små färglada badhytter, hus där man kunde byta om. Vi hade en egen badhytt och den var alltid alldeles nymålad med blå knutar eftersom min pappa anlidade två duktiga polacker som kom varje vår och gjorde badhytten i ordning.

ROBIN I KLASSRUMMET

På det svarar min morfar ingenting. Det där med tystnad verkar gå i familjen.

ALICE

Och jag kommer ihåg när jag var lika gammal som du Robin. Det var den varmaste sommaren jag varit med om!

NOA

Det fanns ju en förklaring till det.

ALICE

På dagarna brukade jag och mamma spela volleyboll här på stranden och på kvällarna grillade jag här med mina kompisar.

ROBIN PÅ INSPELNINGEN

Var du också med och spelade volleyboll Noa?

NOA

Nä, jag var bara intresserad av sånt som var viktigt.

ALICE

Noa. Vi ska inte bråka tycker jag.

NOA

[avbryter]

Titta ner i vattnet, Robin. Du ser ingenting annat än sand.

2.4 SPEAKER SKANÖR PLATSSPECIFIK

2.5 SPEAKER ALLMÄN STRAND

Om du tittar ut över vattnet. Ser du något annat än sand?

NOA

Längre ut kan du fortfarande hitta gräs på botten om du har tur. Ålgräs. Långa, ljusgröna blad som brukade växa i stora ängar på havsbotten – fulla med fiskar och yngel, snäckor och räkor. En äng med ålgräs kan bestå av en enda växt som är flera hundra år gammal! De är livsviktiga för hela vårt ekosystem och hela den sommaren 2030 snorklade jag runt näset och skrev ner vilka ålgräsängar som fanns.

ROBIN KLASSRUM R

Alice och morfar har sagt att de vill visa mig Skanör. Att vi ska börja här på stranden, och sen ta oss upp till huset de växte upp i och gå in i kyrkan där de gömde sig när stormen kom. Så vi börjar med att åka in i träsket – in i Flommen. Vi följer efter piratjollen upp mot land.

2.5 SPEAKER SKANÖR PLATSSPECIFIK

Ovanför badhytterna finns en stig som leder över Flommen, bort till husen i Skanör. Följ den.

2.6 SPEAKER ALLMÄN STRAND

Nu får du också gärna röra på dig. Finns det nåt som växer runt omkring dig? Kanske några meter upp från stranden? Gå där.

NOA

Det är en helt unik natur här. Paddor, ödlor och martorn.

ROBIN I KLASSRUMMET

Alltså det är inte rocket science – men jag fattar direkt att det är stor skillnad mellan min morfar Noa och hans syster Alice. Som tonåring var Noa en sån som ockuperade varuhus för att få stopp på konsumtionen, och som rymde till Bornholm med en massa klimataktivisterna för att skapa ett nytt samhälle. Medan Alice stannade kvar här i Skanör och jobbade som mäklare.

ALICE

Det är svårt att fatta idag, men de hus man fick mest pengar för var de som låg närmast vattnet. Helt galet, eller hur? (skratt)

ROBIN I KLASSRUMMET

De berättade att det var väldigt oroligt då, på 30-talet. Krig och upprustning i Europa, supermånga flyktingar och en oljeindustri som var värdelös för klimatet men som olika diktatorer bara fortsatte tjäna pengar på.

NOA

Vi hade det bra där på Bornholm. Vi levde nära naturen och nära havet. Fast efter ett par år längtade jag hem. Och jag ville lära mig mer om havet. Så jag åkte tillbaka och började plugga oceanografi.

2.61 NY SPEAKER SKANÖR PLATSSPECIFIK

Titta dig omkring. Flommen *är* en fantastisk plats. Det är de små vattensamlingarna – de små lagunerna - som kallas flommar och som platsen fått sitt namn från.

Andas. Fortsätt gå, men du behöver inte ha bråttom. Ta in platsen som du är på.

Vi kommer att lämna dig en stund. Men berättelsen fortsätter när du närmar dig husen i Skanör.

PUNKT 3. VALLEN

ROBIN I KLASSRUMMET

Nu är vi ett par hundra meter in över träsket. Vi närmar oss en lång vall som sticker upp, några meter hög, med en gångstig högst upp.

NOA

Det här är den gamla vallen, som kunde ha skyddat Skanör mot havet. Om nån hade tagit hand om den.

ROBIN I KLASSRUMMET

Jag tittar på Alice. Jag ser att hon blir arg, men hon säger ingenting.

NOA

Vallen byggdes på 2020-talet för att skydda mot översvämningar. Det bestämdes att den skulle bestå av naturmaterial som hämtades från marken här. Det var ett bra beslut. Men sen visade det sig att vallen inte höll.

ALICE

Sluta nu Noa.

NOA

Och om kommunen hade gjort nånting åt det då, hade kanske din mormor fortfarande varit med oss här idag.

ALICE

Det är inte mitt fel att Natalia dog!

NOA

Nähä! Och vems fel är det då?

[Båten tar i land.]

ROBIN I KLASSRUMMET

Båten tar i land, och vi är framme vid vallen. Morfar grymtar nåt och reser sig.

NOA

Jag går en promenad.

ROBIN I KLASSRUMMET

Alltså de är skitgamla båda två, så jag blir orolig att han ska falla över bord, men på nåt sätt lyckas han kliva ur båten och sen börjar han kämpa sig uppför vallen.

NOA

Vi ses om en stund.

3.1 SPEAKER SKANÖR PLATSSPECIFIK

Gå inte in bland husen utan sväng vänster istället, in på stigen som går i kanten mellan Flommen och husen. Det är här vallen ska ligga.

ROBIN I KLASSRUMMET

Jag och Alice tittar efter morfar som försvinner. Alice säger ingenting.

ROBIN PÅ INSPELNINGEN

Vad var det morfar sa? Om vallen?

ALICE

Kom så går vi efter honom och ser vart han har tagit vägen.

ROBIN I KLASSRUMMET

Nu reser Alice sig också i båten, så där som gamla människor gör – så att det knakar.

ALICE

Jag har verkligen aldrig varit en klimatförnekare. Tror du inte jag har sett med egna ögon hur havet har stigit? Men det Noa aldrig fattade var att husen här var värda väldigt mycket pengar. Och att det var viktigt att de fick fortsätta vara det.

ROBIN PÅ INSPELNINGEN

Men vad var det med vallen?

ALICE

Efter att jag varit mäklare började jag med politiken, och sen blev jag kommunalråd i Vellinge kommun. Och Noa fick jobb på Länsstyrelsen som ansvarig för översvämningar i Skåne. Han jobbade för staten och skulle se till att vi på kommunen tog hand om miljön enligt alla regler som fanns. Noa bestämde att vallen skulle inspekteras, och det visade sig att den inte höll. Och då krävde han att kommunen skulle renovera vallen och bygga till den så att den blev högre.

ROBIN PÅ INSPELNINGEN

Men gick inte det bara att göra då? Sa inte du att det bodde folk här med en massa pengar?

ALICE

Det är inte så enkelt. Å ena sidan var vi en välfungerande kommun som många ville bo i. Å andra sidan hade vattnet stigit och det blev fler och fler översvämningar här i Skanör. Så fler och fler började tvivla på om husen skulle kunna behålla sitt värde. Och att då kräva av de som bodde här att de skulle betala mycket mer pengar i skatt för att bygga om den här vackra vallen till en

jättemur som skulle stänga av utsikten mot stränderna. Det var svårt att få igenom det.

PUNKT 4 MINNESMÄRKET

ROBIN I KLASSRUMMET

Då får vi syn på morfar.

4.1 SPEAKER SKANÖR PLATSSPECIFIK

4.1 SPEAKER ALLMÄN STRAND

Du kan stanna nu, där du är.

ROBIN I KLASSRUMMET

Det är som ett skitstort sandslott här uppe på vallen. Väggarna är nästan två meter höga. Som ni ser står morfar precis innanför ingången.

ALICE

Kom Robin, vi går in till honom.

[ljudförändring]

ROBIN I KLASSRUMMET

Hör ni? Det blir helt tyst! Ljuden från havet bara försvinner.

På marken ligger massor av små stenar. En del för sig själv, andra i grupper.

NOA

Jag ska visa dig en sak Robin. Ser du stenen som ligger där för sig själv? Ta upp den försiktigt och håll den i handen.

4.2 SPEAKER SKANÖR PLATSSPECIFIK

4.2 SPEAKER ALLMÄN STRAND

Finns det några stenar på marken här där du är? Välj ut en du tycker om och ta upp den.

ROBIN I KLASSRUMMET

Jag tar upp stenen. Både Alice och Noa tittar på mig på ett superskumt sätt. Är det nu de ska mörda mig liksom? Men jag fattar att det inte är läge att säga nåt om det.

NOA

Det här är ett minnesmärke över de som dog i stormen, i Skanör-Falsterbo. Varje sten är som minnet av en person som dog.

ROBIN PÅ INSPELNINGEN

Oj.

ROBIN I KLASSRUMMET

Fattar ni? Det måste vara flera hundra stenar.

NOA

Och stenen du håller i handen, den bär på minnet av din mormor.

ROBIN I KLASSRUMMET

Jag tittar på stenen. Den ser helt vanlig ut. Jag låter tummen röra sig över ytan, skakar lite försiktigt på den. Det verkar inte vara några bilder i den och när jag tar upp den mot örat märker jag att den inte har nåt ljud heller. Då fattar Alice och morfar vad jag håller på med och börjar skratta.

ALICE

[skratt]

Nej, alltså det är inga minnen i stenarna!

NOA

Det är helt vanliga stenar bara!

Men vi har lagt dem här för att vi själva ska minnas. Och när jag tar upp den där stenen så minns jag Natalia.

4.3 SPEAKER SKANÖR PLATSSPECIFIK

4.3 SPEAKER ALLMÄN STRAND

Känn på stenen.

NOA

Visst är den fin? Den har legat här i havet i miljarder år.

ROBIN I KLASSRUMMET

Sedan lägger jag tillbaka den i sanden.

4.4 SPEAKER SKANÖR PLATSSPECIFIK

4.4 SPEAKER ALLMÄN STRAND

Nu ska du lägga ner stenen på en plats där du tycker den passar.

NOA

Kom så går vi vidare.

4.51 SPEAKER NY SKANÖR PLATSSPECIFIK

Fortsätt på gatan rakt in i Skanör.

4.5 SPEAKER ALLMÄN STRAND

Bara gå och lyssna.

NOA

Du förstår Robin, naturen tar alltid vad naturen tar. Det går inte att göra nåt åt.

ROBIN PÅ INSPELNINGEN

Alice berättade om...Om att du ville att hela vallen skulle byggas om.

NOA

Jo. Det var en tid när översvämningarna blev fler och fler över hela världen, och torkan var fruktansvärd i mellanöstern. Här hemma ville vi sätta press på kommunerna. Så riksdagen bestämde att Sverige skulle ha en nollvision. Ingen människa skulle få omkomma på grund av klimatet.

4.52 SPEAKER NY SKANÖR PLATSSPECIFIK

Sväng vänster i nästa korsning.

NOA forts

Så jag kom till er på kommunen Alice. Många gånger. Kommer du ihåg det?

ALICE

Ja det är klart att jag kommer ihåg.

NOA

Ni borde ha byggt evakueringsstorn. Ni borde ha byggt skyddsrum ovan mark.

Ni borde ha skaffat fler pumpor och gått ut med information till befolkningen om vad de ska göra när stormen kommer. Och jag fattar inte varför ni inte vågade fatta såna beslut!

ALICE

Vågade och vågade, vi visste att vi behövde bli fler invånare på näset för att ha råd med allt som behövde göras och då var det kanske inte läge att börja

NOA

Men läget var ju akut!

ALICE

Ni hade bara visioner men inga pengar! Medan jag jobbade dag och natt för att få nån att våga satsa på att bygga nya, klimatsäkra hus på näset! Och jag lyckades ju! Jag fick ett bolag att köpa upp ett helt kvarter här i Skanör och nu är vi där: titta nu Robin, titta själv!

ROBIN PÅ INSPELNINGEN

Wao...

ALICE

Jag menar det. Sen får Noa säga vad han vill.

PUNKT 5. PÅL-PALATSET

5.11 SPEAKER NY SKANÖR PLATSSPECIFIK

Vi stannar här. Titta på husen till höger, och sök efter den högsta punkten du ser: ett träd, eller en flaggstång. Och tänk dig att ovanför den punkten svävar *pål-palatset*.

5.1 SPEAKER ALLMÄN STRAND

Vi stannar här. Titta upp, på den högsta punkten du har runt omkring dig: på ett träd, eller en lyktstolpe. Och tänk dig att ovanför den punkten svävar *pål-palatset*.

ROBIN I KLASSRUMMET

Ni ser ju själva. Det går en hög mur som är säkert hundra meter lång längs gatan, och där bakom ligger palatset. Det är enormt stort – det fyller upp två kvarter - och det står på pålar som är flera meter höga, så det blir som att det flyter.

ALICE

Det var ett smart drag av fastighetsbolaget. I palatset fanns jättefina lägenheter som de hyrde ut till de som hade råd och inte ville förlora mer pengar på sina hus.

NOA

Men det hjälpte ju inte folk längre ner på gatan.

ROBIN I KLASSRUMMET

Alice svarar inte på det. Hon biter ihop. Men Noa pratar på, om stormarna på 50-talet och hur det regnade i veckor och hus blåste sönder och det var som att översvämningarna aldrig skulle ta slut.

NOA

Du ser de andra husen häromkring. Det var då de började förstöras. Och försäkringsbolagen – de slutade betala för skador på hus som inte var klimatsäkrade.

5.21 SPEAKER NY SKANÖR PLATSSPECIFIK

Titta på husen runt omkring dig

5.2 SPEAKER ALLMÄN STRAND

Ser du några hus runt omkring dig?

5.2 SPEAKER SKANÖR PLATSSPECIFIK

5.2 SPEAKER ALLMÄN STRAND

Kan du föreställa dig hur de skulle se ut efter år av översvämningar? Med väggar som har rasat in.

NOA

Det var i ett av de här husen som Natalia bodde när hon först kom till Sverige.

ROBIN PÅ INSPELNINGEN

När var det?

NOA

2056. Jag hade lärt känna henne på Bornholm – och hon hade bott kvar där i alla år. Men sen sålde Danmark Bornholm till EU som flyktingförläggning. Hela ön fylldes av tusentals klimatflyktingar. Och Natalia och många av hennes vänner flyttade hit. Här fanns ju övergivna hus att bo i.

ALICE

Nu går vi tycker jag. Så vi kommer ner till huset nån gång.

5.31 SPEAKER NY SKANÖR PLATSSPECIFIK

Ta närmaste vägen ner till Flommen igen. Stanna vid kanten av Flommen.

5.3 SPEAKER ALLMÄN STRAND

Gå igen nu. Om du har lämnat stranden, rör dig ner mot den.

ROBIN PÅ INSPELNINGEN

Men morfar...hur blev du och mormor ihop?

NOA

[skrattar]

Det hade ju kokat i tjugo års tid vet du!

ROBIN PÅ INSPELNINGEN

Jomen snälla, berätta!

NOA

Det var en kväll när vi gick längs havet.

Så tittade hon ner och fick syn på en snäcka.

Det var en helt vanlig snäcka, såna som det finns tusentals av. Men hon plockade upp den och var så förtjust som om hon hittat en bit guld.

Jag kunde inte låta bli att skratta. Hon frågade om jag tyckte hon var barnslig. Jag sa att jag förstod precis vad hon kände. Och då kysste hon mig.

PUNKT 6. SNÄCKAN

6.1 SPEAKER ALLMÄN STRAND

Stanna en stund nu.

6.21 SPEAKER NY SKANÖR PLATSSPECIFIK

Titta ut över Flommen. Långt där borta är havet.

Har du kvar snäckan du plockade på stranden? Ta upp den ur fickan nu. Titta på den. Känn på den.

Snäckan är din så länge du lever. Och sen får du lämna den vidare,

6.2 SPEAKER ALLMÄN STRAND

Se dig omkring efter spår från havet. Finns där några snäckor? Eller små stenar som ser ut som en snäcka?

Om du har hittat en snäcka. Plocka upp den.

Snäckan är din så länge du lever. Och sen får du lämna den vidare.

NOA

Naturen tar, men den ger också. Nio månader efter det föddes din mamma. Och då hade Natalia flyttat in till mig. Ska vi gå bort till huset nu?

6.4 SPEAKER SKANÖR PLATSSPECIFIK

Fortsätt gå nu, på stigen längs husen så du har Flommen till vänster.

6.4 SPEAKER ALLMÄN STRAND

Nu ska du gå igen. Du ska gå tre-fyrahundra meter. Om du har några hus i närheten – ta sikte på ett där du kan tänka dig att Noas och Alices föräldrar bor.

ROBIN I KLASSRUMMET

Vi går genom Skanör. Förbi rader av ruckel, tillbaka ut på vallen.

NOA

Alldeles i utkanten av Skanör ligger de. Två små vita hus – i det ena bodde mina föräldrar, och i det andra bodde jag och Natalia.

Vi hade kanske inte så mycket gemensamt, men jag gillade att hänga med dom ibland. Jag och Natalia brukade sitta med dom i soffan och spela ett spel dom gillade när dom var små, Donkey Kong hette det. Huset var i uselt skick. Det var alltid vatten i krypgrunden och ibland var det pölar också i vardagsrummet. Jag försökte övertala dem att flytta. De ville överhuvudtaget inte prata om det. ”Jag är en gammal golfare som inte lämnar sin green” brukade pappa säga. Och sen var det liksom slutpratad om den saken.

ALICE

Jag fick i alla fall hopp av pål-palatset. Om det blev en succé skulle värdet på marken i Skanör kanske stiga, trots klimathotet. Då skulle alla som bodde där kunna ta lån för att klimatsäkra sina hus. Mamma och pappa också.

NOA

Och jag tyckte det var en vansinnig idé. Vi hade behövt höja huset ett par meter över marken. Det hade kostat hur mycket som helst.

ALICE

Det spelar ingen roll längre. Och det spelade ju ingen roll då heller.

ROBIN I KLASSRUMMET

Det blir tyst. Vi ser ut över flommen nu igen. Och så berättar Alice att det som hände då, var att båda deras föräldrar dog med bara ett par veckors mellanrum.

ALICE

De ligger begravda här alldeles bredvid, på kyrkogården.

NOA

Och livet gick vidare.

ALICE

Jag flyttade in i pål-palatset.

NOA

Och jag, Natalia och Tove började vårt liv i mammas och pappas gamla hus.

PUNKT 7. AKVAPONIN

7.1 SPEAKER SKANÖR PLATSSPECIFIK

7.1 SPEAKER ALLMÄN STRAND

Stanna till lite här.

ROBIN I KLASSRUMMET

Vi är nära husen nu. Och på vägen dit, nedanför vallen, ligger en lång rad med stora järn-tankar.

NOA

Det här måste jag visa dig Robin! Det här gillade din mamma! Det var nåt din mormor tog med sig från Bornholm. Akvaponin.

ROBIN I KLASSRUMMET

Vi går ner till tankarna. Det luktar inget vidare. Det är ljusinsläpp på sidorna och där inne kan jag se långa baljor där det växer sallad och grönsaker.

[ljud]

NOA

Det är ett slutet odlingsystem, som liknar ett ekosystem. Helt fantastiskt. Längst ner finns det fiskar, och ovanpå det grönsaker. Varje tank räcker för att ge fem familjer fisk och grönsaker som räcker ett helt år. Tove hade en tank hon tog hand om själv när hon bara var åtta år gammal!

7. 2 SPEAKER SKANÖR PLATSSPECIFIK

Här på Flommen står du i ett ekosystem där allt liv hänger ihop.

Med jämna mellanrum slår havsvattnet in. Bara vissa växter överlever saltvattnet. Men det finns insekter som älskar dem.

Sätt dig på huk. Är det nåt vatten i gräset? Hit kommer skärfläckan i mars varje år – här lägger hon sina bon, och vadar efter havsbormaskar och kräftdjur i det grunda vattnet.

7.2 SPEAKER ALLMÄN STRAND

På stranden står du i ett ekosystem där allt liv hänger ihop.

Sanddyner som hålls samman av grästuvor och där det finns lä där fåglar kan lägga sina ägg.

Sätt dig på huk. Gräv med handen i sanden. Ser du några djur? Sanden är i ständig rörelse. Och här finns krabbor och gråsuggor som gräver gångar för att inte svepas ut i havet.

NOA

Jag tror Tove hade det bra här.

ALICE

Jo Noa det tror jag också att hon hade. Och när hon tröttnade på era hippie-fasoner kom hon hem till mig i pål-palatset. Vi hade en enorm VR-kub där inne som var tio gånger så stor som hennes egen.

Jag vet att hon hade det bra.

NOA

Innan stormen kom.

[snyftar till]

Ibland önskar jag bara att vi hade flyttat härifrån.

ROBIN I KLASSRUMMET

Så plötsligt börjar min morfar gråta. På riktigt. Alice verkar först inte veta exakt vad hon ska göra. Men så kramar hon om honom.

NOA

[gråtande]

Vi kunde ju inte flytta Alice. Vart skulle vi flyttat?

ROBIN I KLASSRUMMET

Och så drar han in mig också i kramen. Och det är ju som det är. Då börjar jag också lipa.

[ljud försvinner]

Och där slutade jag filma. Så vi får pausa lite här.

Alice och morfar vill gå till huset och berätta om stormen 72. Men då känner jag att jag inte kan göra det här om inte mamma är med.

Så jag tar med mig VR-filmen hem. Jag klipper ihop det ni precis har sett. Först säger hon att hon inte har tid att titta, men jag lyckas övertala henne och när hon sett alltihop, och hon ser hur morfar gråter, då börjar hon också gråta.

Oj oj oj vad hon gråter! Och så bestämmer hon sig för att göra som jag vill. Och tolv dagar bort så är jag tillbaka i Skanör, med Alice, morfar och mamma.

7.31 NY SPEAKER SKANÖR PLATSSPECIFIK

Följ nu stigen, som snart blir en grusväg, längs Flommen.

7.3 SPEAKER ALLMÄN STRAND

Nu går vi igen. Mot huset du sett ut.

ROBIN I KLASSRUMMET

Vi är tillbaka på vallen. Vi är på väg mot huset.

[Ljud kommer tillbaka]

TOVE

Oj vad konstigt att vara här.

NOA

Minns du att vi brukade gå här när du var liten? Varje dag, mellan huset och odlingarna.

TOVE

Jo det minns jag.

NOA

Hon gick här varje dag, Robin. I gummistövlar och fångsthåv!

ROBIN I KLASSRUMMET

Jag är nervös. Men jag tänker att vad har jag att vara nervös över.

TOVE

Också minns jag ålgräset. Varje sommar försökte vi plantera nytt. Och ett par månader senare brukade det mesta vara borta.

[skratt]

Men nu ska vi göra det som jag har lovat Robin. Nu ska vi prata om stormen.

[paus]

ALICE

Jag tror det är bra om vi börjar med Kristianstad.

[Tove och Noa hummar.]

Vet du vad som hände där Robin?

ROBIN PÅ INSPELNINGEN

Nä.

ALICE

Det var en vacker stad på sin tid, med två stora gator som de kallade boulevarder, och en park som sträckte ut sig längs stan. Man kallade sig Vattenriket och det var alldeles rätt. Delar av stan låg faktiskt under havsvattennivån – men ända sedan 1800-talet hade det funnits en vall som skyddat stan från havet. Fast när ekonomin blev dålig förstärktes den aldrig som den skulle.

ROBIN I KLASSRUMMET

Alice berättar att det hade regnat i en vecka, och att det började blåsa upp den 21:a december. Vattnet steg i Helge å. Och den 22:a december var det vatten upp till knähöjd i hela innerstan.

ALICE

Och då ringde dom från Kristianstad och bad att vi skulle skicka pumparna. Vi var åtta kommuner som delade på dom och det var alltid sånt bråk om vem som behövde dom mest. Men vi skickade upp vår gubbe med alla pumparna och han åkte dit för att tömma stan på vatten.

Men det räckte inte, vattnet sjönk inte undan.

NOA

Jag och Alice hade bestämt att vi skulle fira jul ihop. Natalia hade gjort ceviche på grejer vi odlat i tanken: selleri, röd lök och vitfisk. Vi bjöd på ceviche och pepparkaka och så skålade vi. Alice och Tove ville se Kalle Anka, så efter skålen gick de upp på hennes rum.

PUNKT 8. HUSET

8.1 SPEAKER SKANÖR PLATSSPECIFIK

Stanna här. Du ser ett vitt hus, med husgaveln riktad åt ditt håll. Det är där det här utspelar sig.

8.1 SPEAKER ALLMÄN STRAND

Om du inte redan har kommit fram till huset du valt ut, gå tills du är framme och stanna där då. Tänk dig att det är där det som ska hända utspelar sig.

ROBIN I KLASSRUMMET

Nu kommer vi fram till min morfars hus. Det ser ganska risigt ut. Han har stagat upp en bit av andra våningen på nån slags stänger.

TOVE

Oj. Hela mitt rum har rasat in.

NOA

Det var förra året. Delar av övervåningen klarade inte höststormen.

TOVE

Det var i alla fall där jag och Alice satt på julafton, på andra våningen, och tittade på Kalle Anka. Mitt under Tjuren Ferdinand kom flashen från Kristianstad.

[ljud]

Jag satte på VR-kuben. Jag fattade inte vad det var jag såg först, eller vad det var jag hörde, men det låg en text högst upp i synfältet. Där stod det att Hammarslundsvallen hade spruckit.

NOA

Jag och Natalia hörde Tove skrika uppifrån andra våningen. Vi skyndade oss uppför trappan.

TOVE

[ljud från Kristianstad]

Flashen fyllde rummet. Vi kunde se hur det översta lagret matjord på vallen sköljdes bort. Och sedan uppstod ett hål i själva kärnan, småstenar och grus flög åt sidan och plötsligt var vattnet igenom. Revan i vallen växte sig större och större på bara några minuter: som när man drar upp en dragkedja. Och genom revan forsade vattnet.

ALICE

Det vi såg var fruktansvärt. Bilar, människor, spårvagnar och träd som rycktes upp och spolades bort. Hus som sprack och slets med i strömmarna.

Först sa vi ingenting. Sen tittade vi på varandra. Och Tove sa: tror du att det kommer hit?

NOA

Då var det som att jag vaknade till. Stäng av det där, ropade jag till Tove. Jag minns att du skakade i hela kroppen Tove, men du lyckades få in handen i rätt zon i luften och stänga av flödet.

[det blir tyst]\

ALICE

Jag kollade telefonen. Jag fattade att vi var fast i Skanör, eftersom hela väg 100 låg under vatten. Men jag försökte hålla mig lugn, jag ville inte visa för dig vad jag tänkte Tove. Jag sa: det är nog säkrast att vi går hem till mig, till Pål-Palatset.

ROBIN I KLASSRUMMET

Vi tittar upp på huset. Och så börjar vi gå till Pål-palatset.

8.21 NY SPEAKER SKANÖR PLATSSPECIFIK

Gå tillbaka längs kyrkogårdsmuren, på vägen du kom på.

8.2 SPEAKER ALLMÄN STRAND

Kom vi går också. Gå mot vattnet.

TOVE

Vi kommer ut på gården och vi går längs vallen. Det blåser nåt fruktansvärt. Det är som att vi låtsas att allt är som vanligt - vi går inte så snabbt - jag tappar balansen och jag minns att jag och mamma skrattar lite åt att vi knappt kommer framåt.

[ljud]

Sen hör jag ett ljud jag inte känner igen.

[ljudet av båtar som slår mot varandra]

Det gnisslar och smäller.

NOA

Jag förstår att det är nåt som slår mot vallen. Jag tänker att det kanske är båtar som slitit sig.

ALICE

Och jag tänker: vallen kommer aldrig att hålla för det där.

8.3 SPEAKER ALLMÄN STRAND

Ser du havet? Allt detta vatten. Som en mur, som rör sig mot dig.

8.31 NY SPEAKER SKANÖR PLATSSPECIFIK

När kyrkogårdsmuren slutar, ska du gå till vänster, genom grinden i trästaketet. Fortsätt rakt fram.

ROBIN

Vi lämnar vallen och tar in på gatan som leder in i Skanör.

TOVE

Jag minns att vi är mitt under en av gatlamporna när den slocknar. Det tar en sekund innan jag fattar att hela gatan är släckt. Strömmen har gått.

8.32 NY SPEAKER SKANÖR PLATSSPECIFIK

Stanna till lite under gatlampan.

ALICE

Det är regn och moln och nästan kolsvart. Jag trevar mig fram till en av Pål-palatsets ingångar, men porten är låst. Det är då jag inser att låstagen inte funkar när strömmen har gått. Jag tar upp telefonen men jag har ingen mottagning.

TOVE

Vi bankar på dörren. Jag minns att mamma ropar.

NOA

Men det är ingen som hör oss i vinden. Jag tittar ner och ser att vattnet håller på att stiga över stövelkanten.

ROBIN I KLASSRUMMET

Det är nu de bestämmer sig för att söka skydd i kyrkan. Det är bara en liten bit att gå dit, men det är svårt att ta sig fram.

8.33 NY SPEAKER SKANÖR PLATSSPECIFIK

Gå till kyrkan och gå in i den. Om det är låst eller det pågår mässa kan du lyssna vidare utanför.

TOVE

Vinden trycker oss tillbaka och just här är det nästan omöjligt att ta sig framåt. Men när vi närmar oss kyrkans vägg kommer vi lite mer i lä, och de sista stegen går lätt.

NOA

När jag känner på handtaget märker jag till min lättnad att kyrkan är olåst.

Jag drar upp porten och drar igen den bakom oss.

[Porten smäller. Det blir tyst.]

PUNKT 9. KYRKAN

9.1 SPEAKER ALLMÄN STRAND

9.1 SPEAKER SKANÖR PLATSSPECIFIK

Stanna nu. Stå alldeles stilla.

ROBIN I KLASSRUMMET

Jag går in i kyrkan tillsammans med morfar, Alice och mamma. Det är alldeles tyst där inne. Mamma tar ett djupt andetag och tittar på mig.

TOVE

Den gången var det massor av människor här. Men det var alldeles mörkt. När porten slagit igen ropade en röst i mörkret: ”kom inte hit till orgelläktaren. Det är fullt här!”

TOVE STRAND

Så vi gick upp i predikstolen istället.

Det fanns den här avsatsen nedanför predikstolen där vi stannade först. Där kunde vi sprida ut oss.

TOVE SKANÖR

Det satt folk i predikstolen också.

Men på avsatsen framför altaret fanns det plats. Så vi gick upp dit och slog oss ner där.

ALICE

Och sen gick timmarna.

NOA

Jag minns att jag var hungrig. Natalia skojade om att vi ju bara hade hunnit äta förrätten.

TOVE

Och vi trodde det var över nu. Vi väntade och väntade. Till slut föll jag i nån slags sömn.

[brak]

Men jag vaknar av ett fruktansvärt oväsen. Det är ljudet av vatten.

NOA

Det är nån gång på natten som vallarna spricker.

Vattnet forsar in från havet, mot kyrkan och förbi den. Men vattnet studsar mot muren vid Pål-Palatsset och slår tillbaka mot kyrkan igen.

ALICE

Det är alldeles kolsvart i kyrkan och ljudet från vattnet är så högt.

NOA

Vi ser ingenting men förstår att vattnet stiger snabbt.

TOVE STRAND

Det börjar bli blött där vi ligger, så vi går den sista biten uppför trappan och tränger ihop oss alla fyra uppe i predikstolen.

TOVE SKANÖR

Det är då vi känner det. Det börjar bli blött där vi ligger. Vi reser oss, och snart täcker vattnet våra skor.

9.2 SPEAKER ALLMÄN STRAND

Rita upp predikstolen med din foten i sanden eller vad du nu står på. En meter på ena hållet. En och en halv meter på andra. Ställ dig inne i området. Du får inte lämna det.

TOVE NY

Vattnet fortsätter stiga. Och till slut säger mamma att vi måste ta oss till läktaren.

ALICE

Men vi vet ju inte om där finns plats. Vi ropar men våra röster drunknar i oväsendet.

NOA

Och det är då Natalia säger att vi inte kan gå dit allihop. Att hon måste gå först.

ROBIN I KLASSRUMMET

Det kan inte vara mer än tjugo meter bort. Men jag försöker föreställa mig hur det är där i kolmörkret på natten. När min mormor kliver ut i vattnet.

ROBIN PÅ INSPELNINGEN

Är det djupt?

TOVE

Det måste varit mer än en meter. Jag fattar hur kallt det är när jag hör henne frusta. Hon vadar bort till trappan som leder upp till orgelläktaren. Och...

ROBIN PÅ INSPELNINGEN\

Och...

ALICE

Och när hon kommer dit, så är trappan full av människor. Det finns ingen chans att hon ska få plats. Så hon måste vada tillbaka.

NOA

När Natalia kommer hit igen är hon så kall att hon skakar i hela kroppen. Vi har ingenting att torka henne på.

ALICE

Det är svinkallt i kyrkan nu, inte mer än ett par grader varmt.

NOA

Jag hjälper henne av med hennes blöta kläder, och sveper min tunna jacka runt henne.

[Ljud, helikopter]

ALICE

Vi hör helikoptrar flyga över kyrkan men de stannar inte, de flyger förbi och tillbaka.

ROBIN I KLASSRUMMET

Sen säger ingen nånting mer. Jag tittar på min mamma. Och till sist tar jag mod till mig och frågar.

ROBIN PÅ INSPELNINGEN

Vad är det som händer sen?

TOVE

Vi bara väntar. Det känns som att det går en evighet. Och plötsligt är det som att hon inte känner kölden längre. Det är som att hon tror att hon är varm. Och sen...

NOA

...sen börjar hon huttra så att musklerna skakar.

ALICE

Vi försöker hålla henne upprätt, ovanför vattnet, det är tungt, vi turas om.

NOA

Hon...hon andas häftigare och häftigare. Hjärtat slår och slår.

TOVE

Sen...sen slutar hon skaka. Det blir som lugnt. Hon andas så tunt, hon tittar på mig och ler, det är som om hon var nån annanstans. Och sen...

NOA

Och sen dör hon.

[gråt och tystnad]

9.1 SPEAKER SKANÖR PLATSSPECIFIK

Du kan gå ut ur kyrkan nu. Robins presentation är över.

9.3 SPEAKER ALLMÄN STRAND

Du kan lämna din egen predikstol nu. Robins presentation är över.

ROBIN I KLASSRUMMET

Man kanske inte applåderar efter nåt sånt här. Men det var det som hände under stormen.

ELEV

Hur många... hur många var det som dog?

ROBIN I KLASSRUMMET

Tre hundra personer. De flesta på ungefär samma sätt som min mormor. De hamnade på fel plats och de frös ihjäl.

ELEV

Och hur gick det med dina släktingar?

ROBIN I KLASSRUMMET

De räddades några timmar efter att min mormor gått bort. Påpalatset satte ut båtar för att leta efter folk som varit strandsatta.

ELEV

Har du spelat upp det här för dem?

ROBIN I KLASSRUMMET

Jo. Fem dagar bort var jag där igen. Nu satt vi i köket i Noas mögliga gamla hus och lyssnade.

Sen gick vi över vallen och tog båten ut på Flommen.

Mamma visade mig en äng med ålgräs som de hade planterat när hon var liten och som fortfarande fanns kvar.

Morfar visade mig akvaponiodlingarna mer ordentligt -

Och Alice sa att det här är historia nu. Och att jag bara är femton, och att vad människan än är med om så är det konstigt att livet alltid går vidare.

[försiktig applåd]

LÄRAREN

Tack Robin, det var väldigt lärorikt! Nu blir det tjugo minuters rast. Och sen ska vi få träffa Ludmejas morfar som ska berätta om hur han kom till Vellinge som flykting från Ukraina för nästan åttio år sen.

SPEAKER OUTRO SKANÖR

SPEAKER OUTRO STRAND

Tack för att du har lyssnat på Farväl Falsterbo. I huvudrollerna hörde du Elle Kari Bergenrud, Li Brådhe, Tom Ahlsell och Susanne Karlsson. Allt du har hört är

fiktion, men baserat på fakta. Du har fått välja mellan två möjliga framtider – men i verkligheten är antalet möjliga framtider förstås oändliga.

SPEAKER OUTRO SKANÖR

Titta i telefonen när ljudvandringen spelat klart, så får du upp en sida med länkar.

Läs mycket mer om vår bakgrundsfakta på Fantasidepartementet. Eller klicka dig vidare för att dela med dig av dina egna tankar om framtiden, och om ljudvandringen.

SPEAKER OUTRO STRAND

När ljudvandringen spelat klart kan du klicka på 3:an på kartan – då får du upp en sida med länkar.

Läs mycket mer om vår bakgrundsfakta på Fantasidepartementet. Eller klicka dig vidare för att dela med dig av dina egna tankar om framtiden, och om ljudvandringen.